

Ošetřovatelský model

Callisty Royové

Madeleine Leiningerové

Ošetřovatelský model Callisty Royové

Adaptační model

Callista Royová

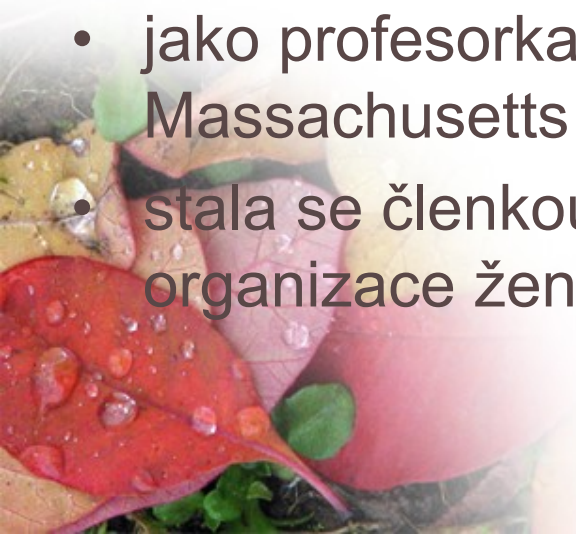
- získala základní ošetrovateľské vzdelání na Mount Mary's College v Los Angeles
- ukončila bakalářské i magisterské vzdelání v ošetrovateľství na University of California v Los Angeles
- doktorské studium sociologie
- habilitace z klinické neurologie

Callista Royová

Pracovala:

- jako řadová a staniční sestra v pediatrickém ošetřovatelství
- jako vedoucí ošetřovatelského oddělení na Mount Mary's College v Los Angeles
- jako odborná asistentka na School of Nursing University of Portland
- ředitelka na Mount St. Mary's Hospital v Tucsonu
- jako profesorka na Boston College of Nursing v Massachusetts
- stala se členkou Americké akademie věd, NANDA, Světové organizace žen

Vývoj modelu

- vychází z praxe Royové na dětské klinice
- základ modelu je vytvořen v průběhu magisterského studia
- publikace výsledků 1974 v kapitole „The Roy Adaptaion Model“ v knize Riehl (Koncepční modely ošetrovatelské praxe)
- 1976 publikace monografie Úvod do ošetrovatelství: adaptační model)
- 1976 – 1977 výzkumné pozorování
- 1982 publikace teoretické báze a výsledků

Teoretická východiska

- Humanistická filozofie a holizmus
- Maslowovy práce
- Sociální interakční teorie
- Helsonova adaptační teorie

Předpoklady

- orientace na příjemce
- orientace na prostředí

Hlavní jednotky

- Cíl ošetrovatelství
- Pacient/ klient
- Role sestry
- Zdroj potíží
- Ohnisko zásahu
- Způsob zásahu
- Důsledky

Metaparadigmatické koncepce

- **Osoba** – je BPS bytost v konstantní interakci se stále měnícím se prostředím
- **Prostředí** – vytváří podmínky, okolnosti, situace a vlivy, které působí na vývoj a chování jedinců
- **Zdraví** – je určitý stav a proces
- **Ošetřovatelství** - je věda o nemocničním ošetřování a praktická disciplína

Koncepce modelu

Adaptace

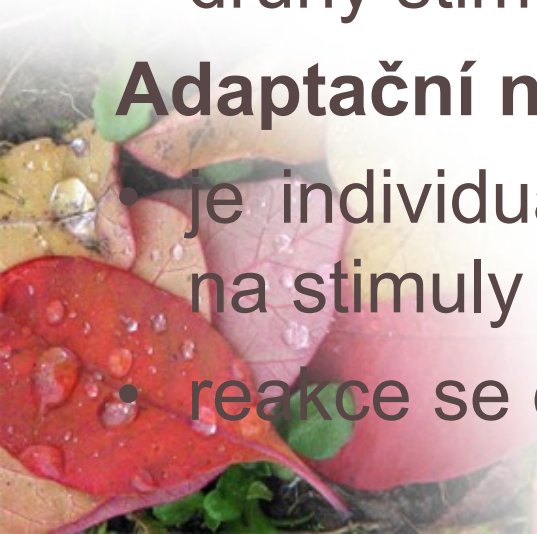
- je proces přizpůsobování se změnám prostředí

Stimuly

- jsou podněty z vnějšího a vnitřního prostředí, které vyvolávají adaptační odpověď, reakci
- druhy stimulů: fokální, kontextuální, reziduální

Adaptační niveau

- je individuální rozsah efektivních reakcí jedince na stimuly
- reakce se dělí na: adaptivní a neefektivní

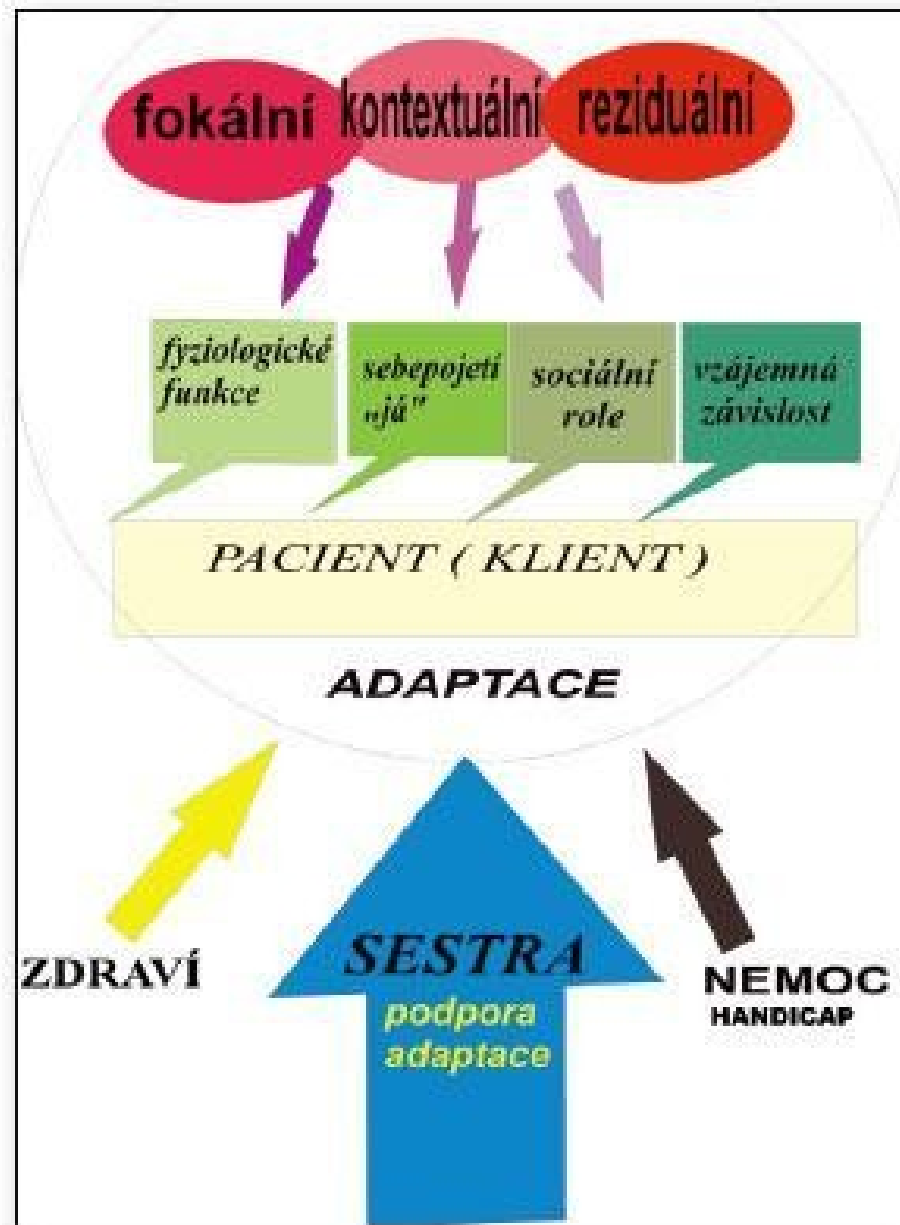
Koncepce modelu

Adaptační systém jedince

- Se dělí na dva subsystémy:
 - *primární* (kontrolní subsystém) regulátor a kognátor
 - *sekundární* (efektorový posystém) adaptační mody (fyziologická oblast, sebepojetí, rolová funkce, vzájemná závislost)

Schema 1: Vliv stimulů na adaptaci podle C. Royové

Elementy modelu

- Zájem sestry o pacienta
- Ošetřování jako podpora a napomáhání pacientovy adaptace
- Podpora procesu adaptace
- Soustředování se na pacienta na jedince adaptujícího se na stimuly

Obsah modelu

Primární subsystém

Sekundární subsystém

vstup

kontrolní procesy

účinek - efekty

výstupy

- stimuly
- adaptační niveau

překonávací
mechanizmy

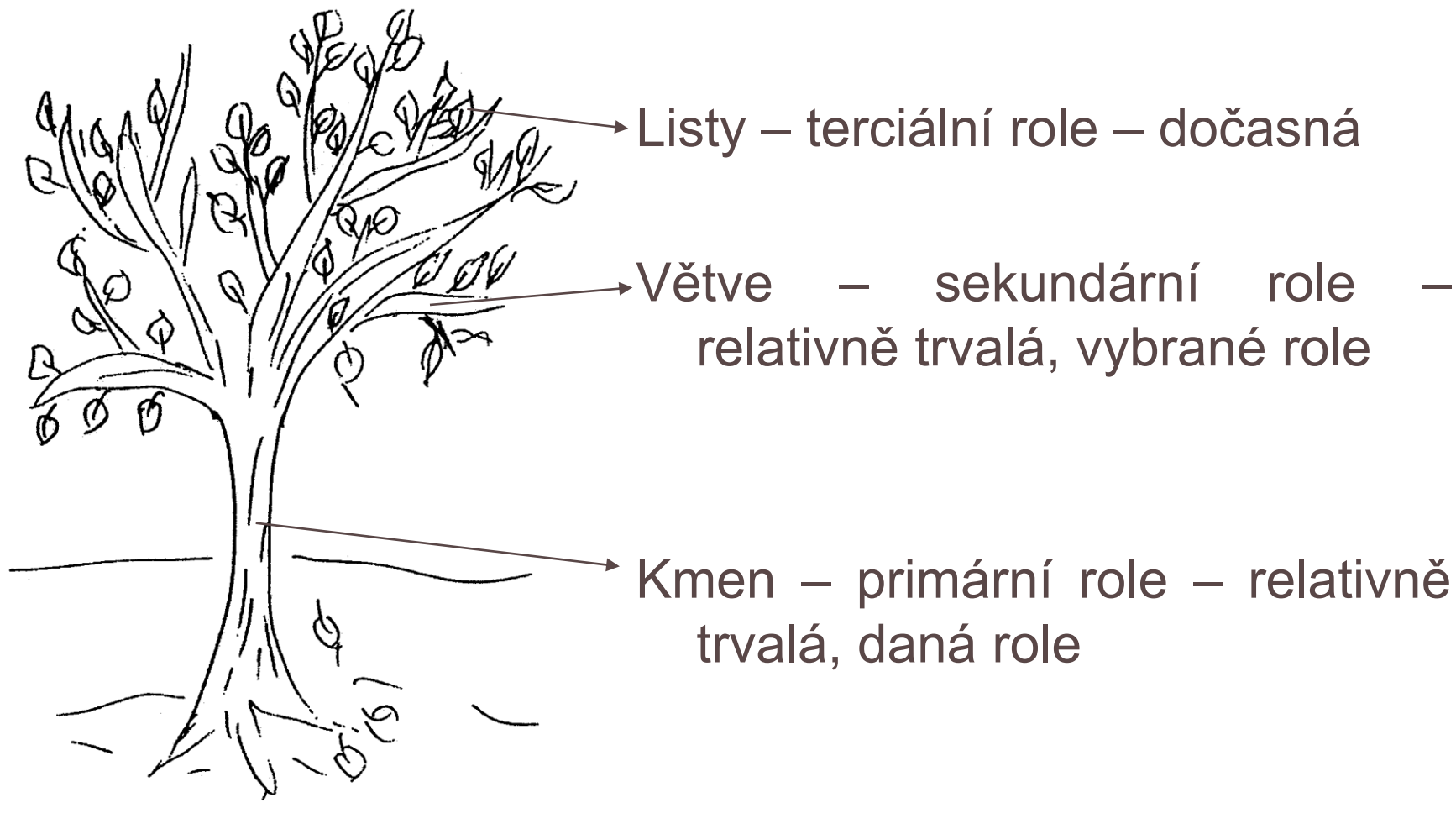
- regulátor
- kognátor

- fyziologická oblast
- sebepojetí
- rolová funkce
- vzájemná závislost

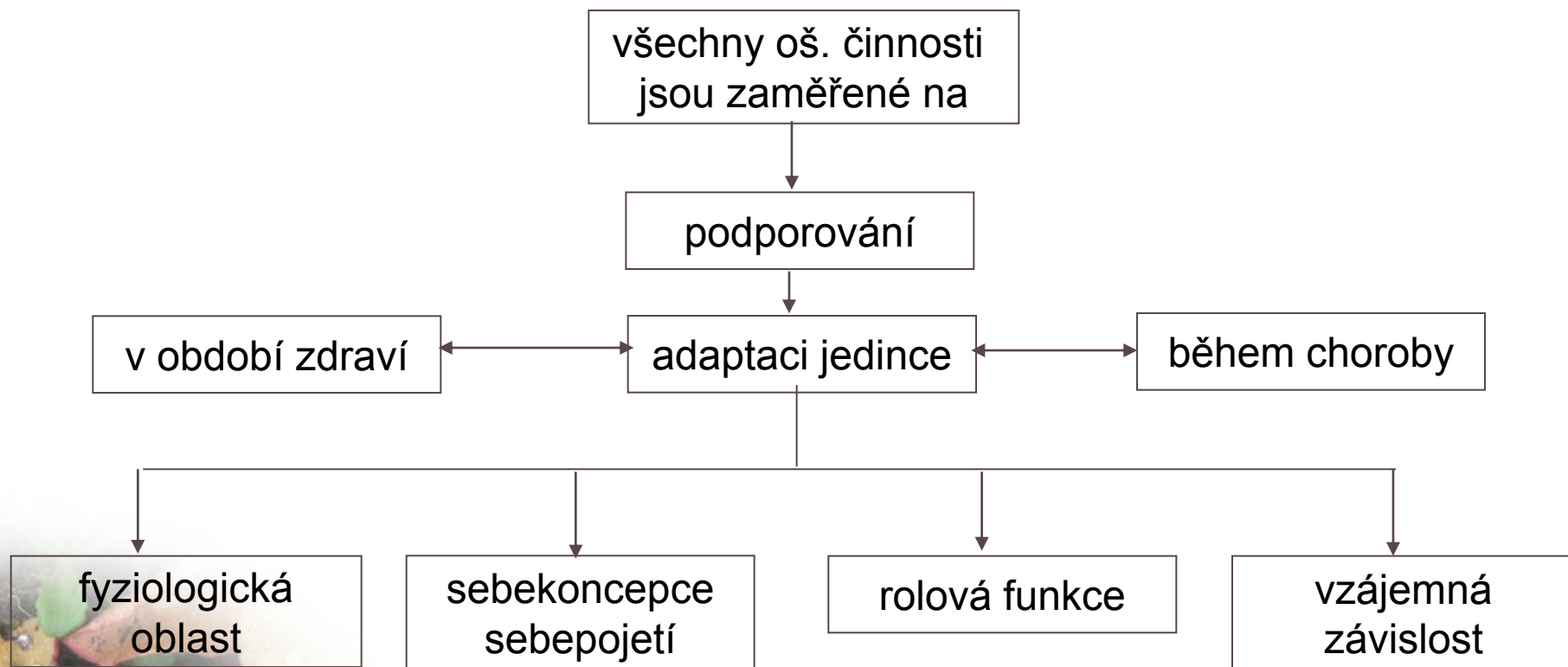
efektivní =
adaptivní
a/nebo
neefektivní =
maladaptivní
reakce na
chování

Rolový strom

Znázornění ošetřovatelských činností v modelu

Objekt oš. péče

- je jedinec s adaptivním systémem, přijímající stimuly z prostředí
- intervence se týkají stimulů nebo problémů, které se vyskytují a to v oblastech:
 - základní fyziologické potřeby
 - sebeuvědomění
 - zvládnutí role
 - vzájemná závislost

Ošetrovateľský model Madeleine Leiningerové

**Teorie transkulturní
péče**

Motto:

„Pokud mají lidé přežít a žít ve zdravém, pokojném a smysluplném světě, pak musí sestry a další zdravotničtí pracovníci pochopit jejich různá kulturní přesvědčení, kulturní hodnoty a životní styl, aby byli schopni poskytovat kulturně uzpůsobenou prospěšnou zdravotní péči.“

Madeleine Leiningerová

Madeleine Leiningerová

- získala základní ošetrovatelské vzdělání na St. Anthony's Nursing School v Denveru
- bakalářské vzdělání v biologii na Benedictine College v Atchinsonu
- magisterské vzdělání v psychiatrickém ošetrovatelství na Catholic University of America ve Washingtonu D.C.
- doktorandské studium na University of Washington v Seattlu zaměřené na kulturní a sociální antropologii

Madeleine Leiningerová

Pracovala:

- jako řadová a staniční sestra na chirurgickém oddělení, později jako ředitelka ošetrovatelských služeb psychiatrického oddělení v St. Josephs Hospital v Omaze
- 1966 profesorka ošetrovatelství a antropologie v Coloradu
- 1969 děkanka a profesorka ošetrovatelství School of Nursing ve Washingtonu
- 1973 založila Katedru transkulturního oše. na School of Nursing ve Washingtonu
- později s stala ředitelkou centra na podporu výzkumu transkulturního oše. a vedoucí redaktorkou
- 1974 děkan a profesorka ošetrovatelství na College Nursing a profesorka antropologie University Utah v Salt Lake City

Madeleine Leiningerová

- 1981 členka Wayne State University v Detroitu
- hostovala v desítkách amerických a zahraničních univerzitách
- je autorkou asi 30 knižních publikací a držitelkou mnoha významných ocenění
- v současnosti stále přednáší

Vývoj teorie

- vlastní zkušenost ze sesterské praxe související s mnohonárodností, etnickou rozdílností a migrací obyvatelstva
- 60. léta 20. stol. první studie o transkulturním oš.
- 1970 publikace první knihy: Ošetřovatelství a antropologie: mísení dvou světů
- 1978 publikace: Transkulturní ošetřovatelství: koncepce, teorie a praxe

Teoretická východiska

- Kulturní a sociální antropologie
- **Pojmy:** kulturní antropologie, kultura, dominantní kultura a subkultura, kulturní hodnoty, transkulturní ošetřovatelství, péče, pečování, kulturní univerzálie, kulturní prostor, kulturní střety, kulturní šok, kulturní bolest, kulturní slepota, rasa

Základní pojmy souvisejí s modelem

Kultura

- představuje hodnoty, normy, životní styl jedince či skupiny, které usměrňují jeho myšlení, rozhodování a činnosti

Dominantní kultura

- je hlavní kultura obyvatelstva

Subkultura

- je skupina, která se odlišuje od dominantní kultury, avšak zároveň je její součástí

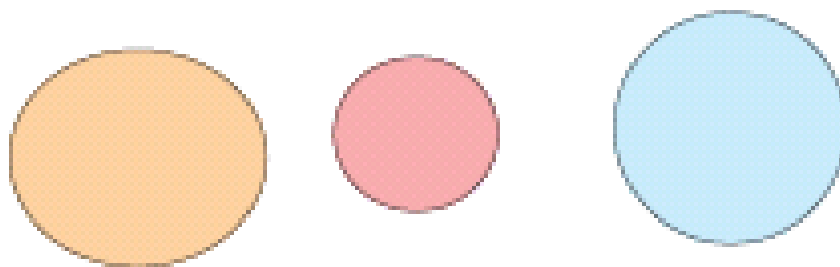

Základní pojmy souvisejí s modelem

- **Multikulturní**

= vyjadřuje mnohočetnost, seskupení kultur, které stojí vedle sebe, izolovaně, neovlivňují se.

Obr.1. názorné vysvětlení významu pojmu „multikulturní“:

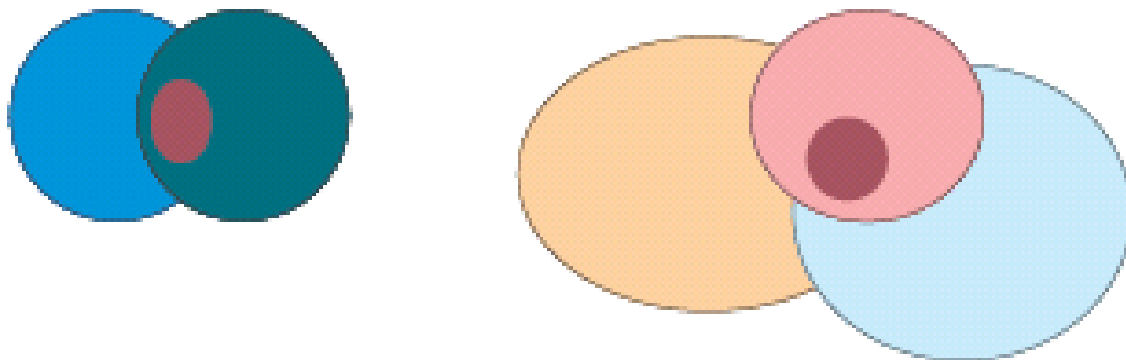

Základní pojmy souvisejí s modelem

- **Transkulturní**

= významově znamená „přesahující“ hranice kultury – kultury se střetávají, vzájemně se ovlivňují

Obr.2. Názorné vysvětlení významu pojmu „transkulturní“ (*transkulturní je pouze to, co je vymezeno jako prostor společný všem zainteresovaným kulturám – na obrázku je to prostor, ve kterém je umístěn tmavý terč*)

Předpoklady

- péče je univerzální fenomén
- je založená na různorodosti, obecnosti a univerzálnosti
- péče je nezbytná pro vývoj člověka,...
- péče má biofyzikální, kulturní, psychologickou, sociální a ekologickou dimenzi a kulturní koncepce
- každá kultura má tradiční a formální oše. praxi
- hodnoty a přesvědčení v oblasti péče vycházejí u každé kultury z náboženských, rodinných, společenských, kulturních, ekonomických a politických souvislostí

Předpoklady

- každá kultura popisuje sebepéči, oš. praktiky a oš. systém specificky
- kulturně shodné a všestranné způsoby péče jsou nezbytné pro zdraví a blaho jedinců
- terapeutická oš. péče může nastat jedině tehdy, když jsou známy a při poskytování péče respektované kulturní hodnoty, výrazy a praktiky

Hlavní jednotky

- Cíl ošetrovatelství
- Pacient/ klient
- Role sestry
- Zdroj potíží
- Ohnisko zásahu
- Způsob zásahu
- Důsledky

Metaparadigmatické koncepce

- **Osoba** – jedinec, který se dokáže postarat o sebe a projevuje zájem o své potřeby, pohodu a přežití
- **Prostředí** – blíže není definováno
- **Zdraví** – je kulturně determinovaný stav pohody, vyjadřující schopnost jednotlivců vykonávat denní činnosti kulturně vhodným způsobem
- **Ošetřovatelství** – je transkulturní profese a vědní disciplína

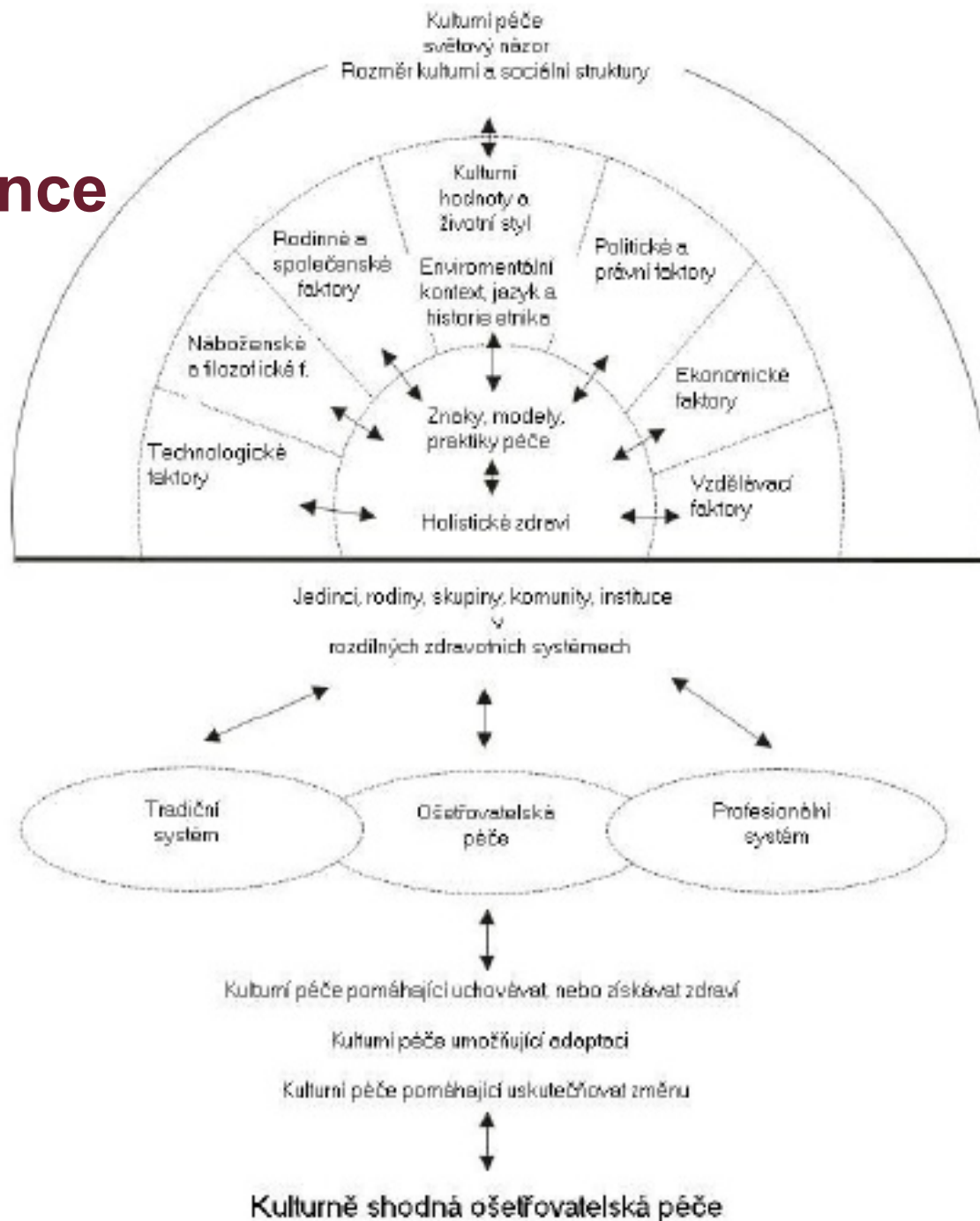
Koncepce teorie

Seřazen do čtyřech úrovní:

- **První úroveň** – zahrnuje filozofický názor a úroveň sociálního systému
- **Druhá úroveň** – určuje kulturně specifické a významné vztahy k péči o zdraví
- **Třetí úroveň** – poskytuje charakteristiky každého systému a specifické rysy každé péče
- **Čtvrtá úroveň** – zahrnuje rozhodování a poskytování oš. péče v oblastech zachování nebo udržování kulturní péče

Model vycházejícího slunce

Představuje koncepci

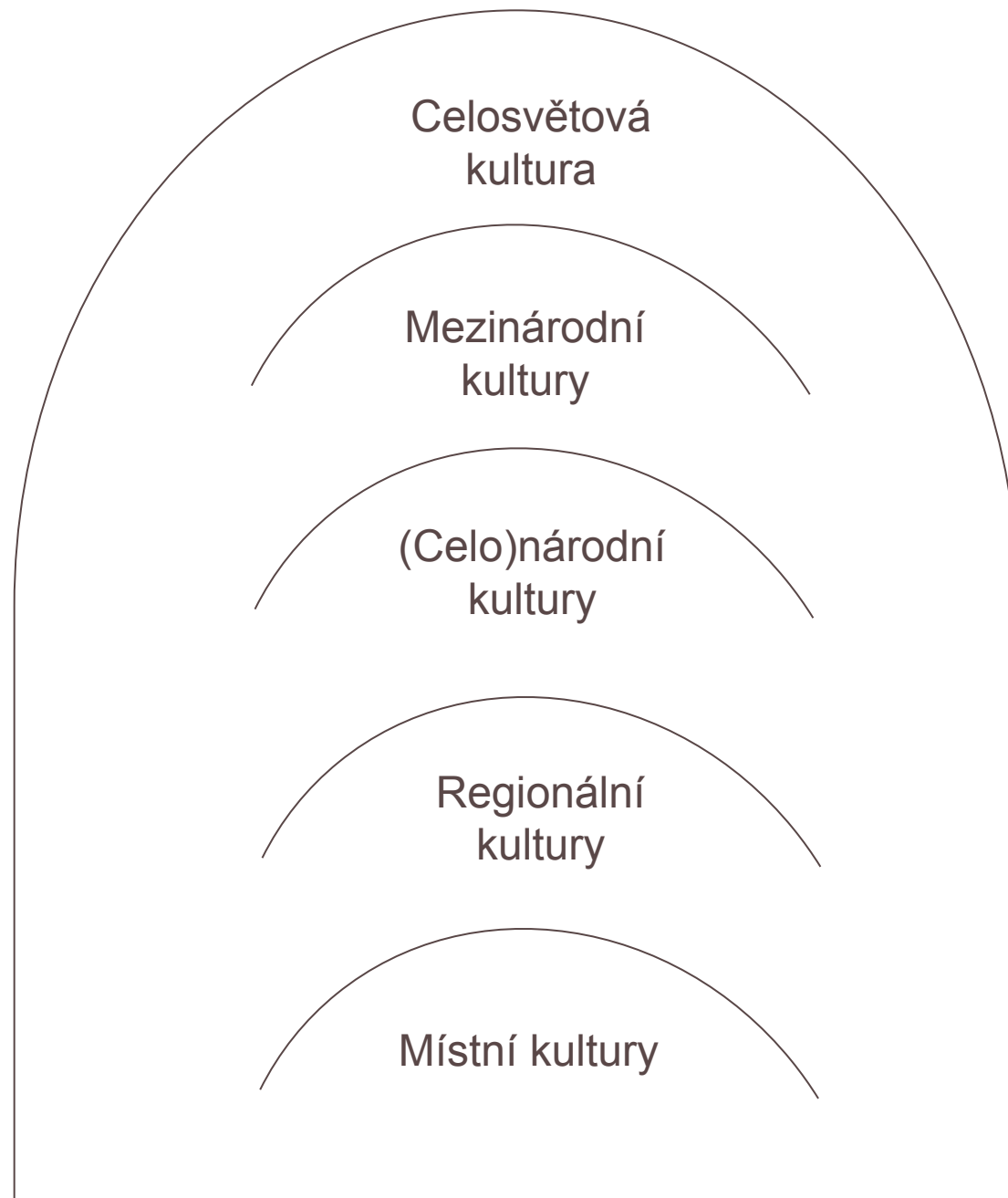
- Sociální a kulturní struktury
- Systémy péče
 - tradiční
 - profesionální
- Typy péče
 - care
 - caring

Faktory ovlivňující rozvoj transkulturního ošetrovatelství

- Materiálně technické a organizační
- Ideově - duchovní
- Změny v způsobu života

Tři fáze vývoje transkulturního ošetřovatelství

1. Uvědomění si a vnímavost k rozdílům a shodě v kulturní péči.
2. Dosažení hloubky teorie transkulturního ošetřovatelství.
3. Kreativní užívání a praktikování základního výzkumu s dokumentováním důkazů pro kulturně souběžné výkonu praxe.

DĚKUJI ZA POZORNOST

